

SHARQDA OILA VA NIKOHGA MOSLASHISH MUAMMOLARINING YORITILISHI

Rahimova Matluba*“Oila va hotin qizlar ilmiy-tadqiqot instituti”**tayanch doktaranti*

Annotatsiya: *Ushbu maqolada Sharq mutafakkirlarining oila va nikohga moslashishva bu borada kelib chiqadigan muammolar, turmush qurgan qizlarni turli yoshdagi oilaviy hayotga moslashtirishda ta'lim muhiti, turli mamlakatlar va madaniyatlar tajribalari yoritilgan.*

Kalit so'zlar: *Sharq mutafakkirlari, yoshlar, oila, nikoh, ta'lim, madaniyat, urf-odat.*

Annotation: *This article covers the adaptation of Eastern thinkers to family and marriage, and the problems that arise in this regard, the educational environment in adapting married girls to family life of different ages, the experiences of different countries and cultures.*

Keywords: *Eastern thinkers, youth, family, marriage, education, culture, tradition.*

Аннотация: *В этой статье рассматривается адаптация восточных мыслителей к семье и браку, а также проблемы, возникающие в связи с этим, образовательная среда, опыт разных стран и культур в адаптации замужних девушек к семейной жизни в разном возрасте.*

Ключевые слова: *мыслители востока, молодежь, семья, брак, образование, культура, традиции.*

Sharq mutafakkirlari asarlarida oila va nikohga moslashish bilan bog'liq muammolarning yoritilishi turli falsafiy, diniy va madaniy an'analarda turlicha. Sharq mutafakkirlari asarlarida tez-tez ko'rib chiqiladigan ba'zi jihatlar va istiqbollari:

Sharqiy falsafiy va diniy urf-odatlar ko'pincha oilaviy vazifalar va majburiyatlarning muhimligini ta'kidlaydi. Sharq mutafakkirlarining asarlari ushbu majburiyatlarning axloqiy va amaliy o'lchovlarini, shu jumladan oila birligidagi shaxslarning rollarini va oilaviy munosabatlar dinamikasini tez-tez o'rganib chiqadi. Sharq falsafiy matnlari va madaniy asarlari ko'pincha an'anaviy gender rollari, umidlari va nikoh va oilaviy hayot dinamikasini aks ettiradi. Ushbu munozaralarda turmush o'rtoqlarning ideal xulq-atvori, oiladagi uyg'unlikning ahamiyati va er va xotinlarning tegishli rollari ko'rib chiqilishi mumkin. Sharq mutafakkirlari ko'pincha oila va nikoh doirasida shaxslararo munosabatlarning nozik tomonlarini o'rganadilar. Ular nikoh munosabatlarida tushunish, rahm-shafqat va samarali muloqotni rivojlantirish usullarini, shuningdek, oila a'zolari o'rtasida uyg'unlikni saqlash strategiyasini muhokama qilishlari mumkin. Ko'pgina Sharq falsafiy va diniy an'analari oiladagi ma'naviy va hissiy farovonlikning ahamiyatini ta'kidlaydi. Sharq mutafakkirlarining asarlari sabr-toqat, rahm-shafqat va o'zaro hurmat kabi fazilatlarni uyg'un oilaviy

hayotning muhim elementlari sifatida tarbiyalashga tez-tez murojaat qiladi. Sharq falsafiy va ma'naviy an'alarida nikoh va oilaviy hayot ma'naviy o'sish va o'zini o'zi anglash imkoniyatlari sifatida qaraladi. Sharq mutafakkirlari oilaviy hayotning qiyinchiliklari va quvonchlari orqali nikoh munosabatlarining o'zgaruvchan salohiyatini va fazilatlarini rivojlantirishni o'rganishlari mumkin. Sharq falsafiy matnlari ko'pincha nikoh va oilaviy munosabatlarning murakkabliklarini boshqarish uchun axloqiy ko'rsatmalar va tamoyillarni taqdim etadi. Bularga halollik, sadoqat va oila a'zolariga axloqiy munosabatda bo'lish bo'yicha munozaralar kirishi mumkin. Sharq mutafakkirlari tez-tez oila va nikoh bo'yicha yaxlit istiqbollarni taklif qilishadi, psixologik, hissiy, ma'naviy va amaliy o'lchovlarni o'z munozaralariga qo'shishadi. Ular oilaviy sharoitda moslashish va farovonlikning ko'p qirrali jihatlarini hal qilishga intilishlari mumkin.

Shuni ta'kidlash kerakki, Sharq mutafakkirlari asarlarida ushbu mavzularga e'tibor va ularni davolash hinduizm, Buddizm, konfutsiylik, daosizm va boshqalar kabi turli an'analarda farq qilishi mumkin. Har bir an'ana oila va nikohga moslashish muammolari va dinamikasiga o'ziga xos tushunchalar va falsafiy yondashuvlarni olib keladi.

Turmush qurgan qizlarning turli yoshdagi oilaviy hayotga moslashishi turli mamlakatlar va madaniyatlarda sezilarli darajada farq qiladi. Chet el tajribalariga asoslangan ba'zi kuzatishlar:

1. Huquqiy va siyosat asoslari: turli mamlakatlarda nikohning minimal yoshi va turmush qurgan qizlarning ta'lim olish va ishga joylashish huquqlarini tartibga soluvchi turli xil huquqiy asoslar mavjud. Masalan, ba'zi mamlakatlarda erta turmush qurishning oldini olish uchun qat'iy qonuniy cheklovlar mavjud, boshqalari esa yumshoqroq qoidalarga ega bo'lishi mumkin.

2. Ijtimoiy qo'llab-quvvatlash tizimlari: xorijiy tajribalar turmush qurgan qizlarni ijtimoiy qo'llab-quvvatlashga turli xil yondashuvlarni ochib beradi. Ba'zi mamlakatlarda moslashish jarayoniga yordam berishga qaratilgan jamoatchilikka asoslangan dasturlar, maslahat xizmatlari va ijtimoiy tashabbuslar tashkil etilgan. Aksincha, boshqa jamiyatlar cheklangan rasmiylashtirilgan qo'llab-quvvatlash tizimlariga ega bo'lishi mumkin, bu esa oilaviy va jamoatchilikni qo'llab-quvvatlash tarmoqlariga ishonishni talab qiladi.

3. Madaniy me'yorlar va taxminlar: nikoh, oilaviy rollar va gender umidlari bilan bog'liq madaniy me'yorlar turmush qurgan qizlarning moslashishiga katta ta'sir ko'rsatadi. Masalan, ba'zi madaniyatlarda erta nikoh va an'anaviy gender rollariga katta e'tibor berilishi mumkin, boshqalarida esa teng huquqli oila dinamikasi va kechiktirilgan nikoh tomon siljish kuchayishi mumkin.

4. Psixososyal farovonlik: xorijiy tajribalar, shuningdek, turmush qurgan qizlarning psixososyal farovonligini yoritadi. Turli mamlakatlarning tadqiqotlari ruhiy salomatlik muammolari, sog'liqni saqlash tizimidan foydalanish va turmush qurgan

qizlarning avtonomiyasi va shaxsiy rivojlanishiga madaniy munosabatlarning ta'siri haqida tushuncha beradi.

5. Ta'lim va kasb-hunar imkoniyatlari: turli mamlakatlarda turmush qurgan qizlar uchun ta'lim va kasb-hunar imkoniyatlarining mavjudligi har xil. Ba'zi xalqlar turmush qurgan qizlar uchun uzluksiz ta'lim va ko'nikmalarni rivojlantirishga ustuvor ahamiyat berishadi, boshqalari esa bunday imkoniyatlardan cheklangan foydalanishlari mumkin, bu ularning moslashishi va oilaviy hayotga qo'shilishiga ta'sir qiladi.

Chet el tajribalarini o'rganish orqali biz turmush qurgan qizlarning turli yoshdagi oilaviy hayotga moslashishini qo'llab-quvvatlash uchun amalga oshirilgan turli xil yondashuvlar va aralashuvlardan saboq olishimiz mumkin. Ushbu tushunchalar madaniyatlararo tushunishni xabardor qilishi va o'z jamiyatlarida turmush qurgan qizlarning farovonligi va imkoniyatlarini kengaytirish uchun yanada maqsadli va samarali strategiyalarni ishlab chiqishga rahbarlik qilishi mumkin.

Turmush qurgan qizlarni turli yoshdagi oilaviy hayotga moslashtirishda ta'lim muhiti hal qiluvchi rol o'ynaydi. Bu yerda uning ahamiyati haqida gap boradi:

1. Imkoniyatlarni kengaytirish va Agentlik: ta'lim muhiti turmush qurgan qizlarga bilim, ko'nikma va agentlik tuyg'usini berish orqali ularga imkoniyat yaratishi mumkin. Ta'lim ularni ongli qarorlar qabul qilish, o'z huquqlarini himoya qilish va nikoh yoshidan qat'i nazar, oilaviy dinamikada harakat qilish uchun jihozlaydi.

2. Qo'llab-quvvatlash manbalariga kirish: ta'lim muassasalari turmush qurgan qizlar duch keladigan noyob muammolarni hal qiladigan qo'llab-quvvatlash xizmatlari, maslahatlar va manbalar uchun markaz bo'lib xizmat qilishi mumkin. Ular psixososyal farovonlik, oila dinamikasi va jamoatchilikni qo'llab-quvvatlash bo'yicha ko'rsatmalar berishlari mumkin.

3. Tanqidiy fikrlash va qaror qabul qilish: ta'lim muhiti tanqidiy fikrlash, muammolarni hal qilish va qaror qabul qilish qobiliyatlarini rivojlantiradi. Ushbu ko'nikmalar turmush qurgan qizlar uchun oiladagi rollarini, ayniqsa hayotning turli bosqichlarida harakat qilishlari uchun juda muhimdir.

4. O'qishni davom ettirish imkoniyatlari: oilaviy ahvolidan qat'i nazar, ta'lim olish doimiy o'qish, shaxsiy rivojlanish va martaba yoki kasb-hunarga intilish uchun imkoniyatlar yaratadi. Ushbu davom etayotgan o'quv jarayoni turmush qurgan qizlarning moslashuvi va farovonligiga hissa qo'shishi mumkin.

5. Ijtimoiy xabardorlik va qo'llab-quvvatlash: ta'lim muassasalari ijtimoiy ongni targ'ib qilishi va turli xil oilaviy tuzilmalarni qo'llab-quvvatlovchi muhitni yaratishi mumkin. Bu turli yoshdagi turmush qurgan qizlar uchun yanada inklyuziv va tushunarli muhit yaratishga yordam beradi.

6. Sog'liqni saqlash va farovonlik ta'limi: ta'lim sozlamalari turmush qurgan qizlarga jismoniy va ruhiy salomatlik, reproduktiv huquqlar va oilani rejalashtirish haqida ma'lumot berish imkoniyatlarini taklif etadi. Ushbu bilim ularning farovonligi va oilada moslashishiga yordam beradi.

7. Jamiyatni jalb qilish: ta'lim muhiti turli xil oilaviy sharoitlarda turmush qurgan qizlarning farovonligi va muvaffaqiyatli moslashishini qo'llab-quvvatlash uchun mahalliy manfaatdor tomonlar bilan hamkorlikni rivojlantirishga yordam beradi.

Xulosa qilib aytganda, ta'lim muhiti turli yoshdagi turmush qurgan qizlarning oilaviy hayotga muvaffaqiyatli moslashishiga hissa qo'shadigan imkoniyatlarni kengaytirish, qo'llab-quvvatlash, ko'nikmalarni rivojlantirish va ijtimoiy xabardorlik uchun muhim platforma bo'lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YHATI:

1. Статус молодой семьи в современном российском обществе тема диссертации и автореферата по ВАК РФ 22.00.04, кандидат социологических наук Васильев, Евгений Павлович

2. См. например: Жамсуева Н.К. «Молодая семья: проблемы становления и трансформации». Социологическое исследование/Отв. ред. С.В. Мантуров. Улан-Удэ, 2001 . - С. 7.

3. Азисова Н.Н. Социальный статус молодой семьи в условиях современной России. Автореферат дис. к.с.н. Саранск, 2002.